
R a s p r a v e

Institut Ivo Pilar
Centar Split
e-mail: ipdi-cst@st.t-com.hr

UDK: 248.12
316.653-053.6
Izvorni znanstveni rad
Primljeno 12/2010.

POSVEĆENI ŽIVOT I ČASNE SESTRE IZ PERSPEKTIVE MLADIH: PRIMJER MATURANATA U ZADRU

Neven Duvnjak, Antonio Dragun, Split

Sažetak

Prikazani su rezultati ankete među 254 učenika završnih razreda srednjih škola u Zadru. Nađeno je da 18-godišnjaci većinom nisu dobro upoznati sa životom posvećenih osoba, te da velikoj većini crkvena zvanja nisu zanimljiva. U slučaju da njihov prijatelj(ica) neočekivano odluči izabrati redovništvo kao životni poziv, ispitanici su podijeljeni s obzirom na prihvaćanje takve odluke. Slično je nađeno i u analizi specifičnih anticipiranih reakcija na ovu odluku prijatelja(ice). Vrlo malo njih se obraćalo za pomoć posvećenim osobama. Većinom se izražava spremnost obraćanja redovnicama, ali prvenstveno u slučaju "vrlo teškog problema", te je više od trećine onih koji se za pomoć ne bi obratili nikada. Iskustva maturanata koji su kontaktirali s posvećenim osobama općenito su bila pozitivna dok su ona negativna vrlo rijetka. Većina njih je susrete s redovnicama doživjela kao korisne i ugodne. Redovnice su, izgleda, najviše doprinijele njihovim vjerskim spoznajama, kao i rastu u ukupnom vjerničkom životu i boljem odnosu prema bliskim osobama. Također, ispitanici u najvećem broju pozitivno vide časne sestre: većinom smatraju da one svoje zvanje žive s radošću, te ih najčešće vide kao vjeroučiteljice, promicateljice mira i ljubavi i kao osobe koje pomažu drugima. Maturanti imaju podijeljena mišljenja o tome jesu li časne sestre dovoljno uključene u izvansamostanske

društvene aktivnosti, no drže da bi te aktivnosti trebale biti u prvom redu izvođenje vjeronaučne nastave i briga o siromašnima.

Upoznavanje šireg kruga mladih s crkvenim zvanjima mogla bi biti jedna od zadaća službenika Crkve. Nalaz da mladi u istraživanju imaju pretežito pozitivnu sliku i iskustva s redovničkim osobama, ukazuje na njihovu otvorenost za još veće primanje nadahnuća i smjernica za život, što potječu od vjerskih službenika.

Ključne riječi: *adolescenti, stavovi, posvećeni život, duhovna zvanja, redovnice, vjerski službenici, pastoral.*

UVOD

U razmišljanju o mladenačkoj težnji za postizanjem vlastitoga identiteta ističu se pitanja svakodnevnog načina života mladih, njihovog odnosa prema vrijednostima, institucijama te odabiru zanimanja. Među ovim činjenicama, koje presudno određuju životni put i integraciju mladih u "svijet odraslih", posebno mjesto zauzima njihov odnos spram katoličke vjere, koja je u hrvatskome društvu dominantna, te prema zavjetovanim osobama koje su se posvetile vjeri i služenju drugima. Ova pitanja predstavljaju osobiti predmet interesa za Katoličku crkvu (npr. o važnosti koju Crkva pridaje odabiru duhovnog poziva kod mladih, vidjeti u: Ninčević, 2009). Usprkos tome, u domaćoj literaturi zapaža se manjak iskustveno-znanstvenih podataka o odnosu mladih prema posvećenom životu i redovničkim osobama, osobito časnim sestrama. To je bio jedan od glavnih razloga za provedbu istraživanja prikazanog u ovom članku.¹

U Hrvatskoj danas djeluje 38 ženskih redovničkih zajednica i 24 muške.² Najčešće netko postaje članom redovničke zajednice jer je uvjeren kako ga Bog poziva da svojim životom odgovori na taj poziv. Bit redovništva može se saznati na dva načina: prvi je konzultiranje crkvenih dokumenata, a drugi uvid u življenje redovničkog poslanja. Među njima primjetna je nepodudarnost, jer se načela posvećenog života zapisana u crkvenim dokumentima često teško prepoznaju u životu. To ne čudi, jer takav život

¹ Istraživanje je provedeno u okviru projekta *Hrvatski identitet i multikulturalnost Mediterana u doba globalizacije* (voditelj: dr. sc. M. Kukoč). Povod istraživanju bio je VI. nacionalni susret hrvatske katoličke mladeži održan u Zadru 2010. U pripremama za taj događaj u Zadarskoj nadbiskupiji pastoralna godina 2008./09. bila je posvećena mladima.

² Podatci preuzeti s web stranica <http://www.redovnice.hr> i <http://www.redovnici.hr>.

uključuje služenje drugima i proročko svjedočanstvo što je izloženo izazovima suvremenog svijeta (Stark & Finke, 2000:125-145; Voloder, 1990:344-347).

Današnji je svijet znatno obilježen egoizmom, nepravdom, uspjehom pod svaku cijenu te "obožavanjem" novca, materijalnih dobara, nadmoći i užitaka. Uz pozitivno i napredno, u njemu postoje fundamentalizmi, netrpeljivosti i nepovjerenje. U tom svijetu mladi traže istinu i prate ono što stariji čine, a ne samo što govore (Szentmártoni, 2008:125-126). Stoga ih valja usmjeravati da budu kritični i kreativni, jer društvo i Crkva trebaju osobe koje "misle svojom glavom i vole svojim srcem", a ne nezrele i pasivne individue indiferentne prema svemu, pa i posvećenom životu.³ Adolescentima je potrebna potpora pri odrastanju, ali im treba pristupiti oprezno i pripremljeno. Često se u radu s njima koriste nove i neproverjene metode, što ponekad čine i posvećene osobe (Batelja, 2008: 368-396). U želji da im budu bliski, oni im se prilagođavaju ili se s njima poistovjećuju, umjesto da im se približe na prikladan način.⁴

Redovnički (i svećenički) življeno siromaštvo mora se pokazivati kao jednostavnost i solidarnost sa svima potrebnima, a materijalno bogatstvo kao put do čovjeka i sredstvo koje posvećene osobe moraju imati u radu. To je važno jer su danas mlade osobe u većini ovisne o materijalnim dobrima, pa bi redovnice i redovnici trebali ispravno vrednovati materijalno i duhovno.⁵ Danas mnogi mladi ne znaju što znači ljubiti i prepustiti se bez interesa drugome. Riječi poput vjernosti, odricanja, besplatnosti i djevičanstva gube značenje. Stoga bi posvećene osobe trebale pokazati kako život po zavjetu čistoće daje "muževima i ženama da pokazuju uravnoteženost, vladanje nad sobom, smionost, psihološku i afektivnu zrelost" (VC, 88b).

³ Svi koji rade s mladima ponekad osjećaju da mladi ne čuju što im se govori, a odgojitelji ne razumiju što mladi govore. Istina je u sredini: mladi čuju, ali to ne žele uvijek pokazati, a odgojitelji „ne razumiju“ jer osjećaju strah od promjena i napuštanja starih metoda. Bitno je stvoriti međusobno povjerenje, što dijelom problematizira naše istraživanje.

⁴ O. Radcliffe govori o redovničkim zajednicama kao *ekosistemima* koji traže specifični okoliš: molitvu, tišinu i zajednicu (Radcliffe, 2001: 176-177). Mladima redovničke zajednice mogu biti oaze gdje će pronaći transcendentno, ljubav, ljepotu, dobrotu i istinu (Mandarić, 2009).

⁵ Posvećene osobe trebale bi pokazati da život po zavjetu siromaštva znači život u kojem je "Bog kao prvo bogatstvo ljudskoga srca" (VC 90b). Tako čovjek postaje oslobođeniji od posjedovanja materijalnih dobara koja ga često sputavaju i dehumaniziraju.

Cilj istraživanja je, na primjeru 18-godišnjaka u Zadru, saznati više o odnosu mladih u Hrvatskoj prema posvećenom životu i časnim sestrama, a time i o njihovom ukupnom odnosu prema tradicionalnoj institucionalnoj religiji i samoj religijskoj instituciji. Na taj način će se i posredno pridonijeti saznavanju o tome odgovaraju li redovnice i redovnici (i dijelom svećenici) na duhovne i razvojne potrebe mladih.

Metode

Istraživanje je provedeno godine 2009., na prigodnom uzorku od 254 maturanta u Zadru (89 muških i 165 ženskih), dobi od 18 godina. Odgovori su prikupljeni upitnikom koji su učenici popunjavali tijekom jednoga nastavnog sata (više o primijenjenim metodama vidjeti kod: Dragun, 2010a).

Istraživanjem su ispitani: *1. odnos prema posvećenom životu* (4 pitanja) – upoznatost, zainteresiranost i anticipirane reakcije na odluku prijatelja/ice o zaređenju (opće i specifične reakcije⁶); *2. osobni susreti s posvećenim osobama* (8 pitanja) – učestalost obraćanja za pomoć, spremnost na obraćanje za pomoć časnim sestrama, opće ocjene iskustava, utjecaj susreta s časnim sestrama na osobne aspekte (opći utjecaj i utjecaj na pojedine osobne aspekte) i ocjena ugodnosti tih susreta; i *3. mišljenja o časnim sestrama* (5 pitanja) – opća slika, slika o zadovoljstvu redovnica svojim pozivom i mišljenja o njihovu položaju u društvu (ocjena javnog diskursa, ocjena uključenosti u društveni život i očekivanje o potrebnim područjima uključenosti).⁷

Pitanja su zatvorenog tipa, a kod tri je omogućen višestruki odgovor (biranje tri ili četiri od ponuđenih odgovora) te je u njima dana i opcija za davanje otvorenog odgovora (vidjeti Priloge).⁸ Pitanje o utjecaju susreta s časnim sestrama na pojedine osobne aspekte, sastoji se od osam zasebnih potpitanja, za svaki od osam aspekata.

⁶ Kako bi ponuđene specifične reakcije u glavnom istraživanju bile što primjerenije svjetonazorima i dobi učenika, prethodno je provedeno pilot-istraživanje među 29 maturanata u Splitu. Zamolili smo učenike da slobodno napišu dvije do tri reakcije na (neočekivanu) odluku prijatelja(ice) o zavjetovanju. Temeljem pročišćenih slobodnih odgovora konstruirani su zatvoreni odgovori.

⁷ Ostala pitanja iz upitnika obrađena su u prethodnim člancima (vidjeti Dragun, 2010a i 2010b).

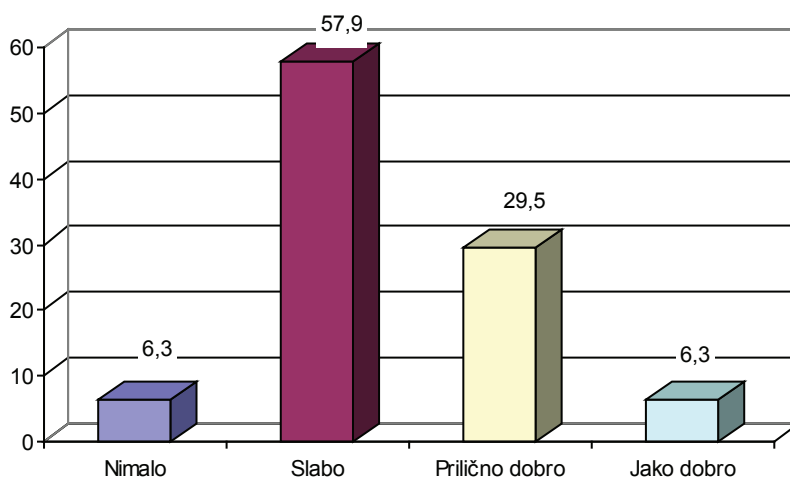
⁸ Stavove iskazane otvorenim odgovorima troje je stručnjaka samostalno kategoriziralo s obzirom na pozitivni, negativni ili neutralni/relativizirajući smjer. Kategorizacije trojice stručnjaka bile su podudarne.

Podatci su statistički obrađeni računalnim programom SPSS. Odgovori na četiri pitanja su rekodirani kako bi se mogle računati aritmetičke sredine, što je pridonijelo lakšem tumačenju rezultata. Rekodirane su opće ocjene iskustava s redovnicama kao i s redovnicima, te opće i specifične ocjene utjecaja osobnih susreta s redovnicama. Odgovori na ta pitanja su bodovani od 1 (vrlo negativno) do 5 (vrlo pozitivno ili jako pozitivno).

Rezultati

1. ODNOS PREMA POSVEĆENOM ŽIVOTU – UPOZNATOST, ZAINTERESIRANOST I REAKCIJE NA MOGUĆE ZAREĐENJE PRIJATELJA(ICE)

Grafikon 1. *Koliko si upoznat/a s posvećenim životom (život časnih sestara, redovnika, svećenika)?* (postotci, od N=254).

Većina ispitanih su slabo ili nimalo upoznati s posvećenim životom (njih je ukupno 64,2%), a onih koji su dobro upoznati, je nešto više od trećine (35,8%) (Grafikon 1).

Na pitanje *“Je li to za tebe zanimljivo zvanje?”* gotovo polovica izjavljuje da im je zvanje s posvećenim životom *“nezanimljivo”* (47,8%). Slijede odgovori *“ni zanimljivo, ni nezanimljivo”* (39,5%). Svaki osmi ispitanik smatra to zvanje zanimljivim (12,6%).

Tablica 1. *Kada bi tvoj prijatelj ili prijateljica, koji/koja to nikada prije nije spominjao/la, odlučio/la otići u samostan, kako bi ti reagirao/la?*

1. Usprotivio bih se i pokušao bih odgovoriti prijateljicu ili prijatelja	17,7%
2. Ne bi mi bilo drago, ali ne bih pokušavao odgovoriti prijateljicu ili prijatelja	27,2%
3. Reagirao bih ravnodušno	9,1%
4. Bilo bi mi drago, ali bih se suzdržao od podrške	13,0%
5. Bilo bi mi drago i podržao bih tu odluku	32,7%
6. Bez odgovora	0,4%
UKUPNO (N=254)	100%

Prema pitanju navedenom u tablici 1, ispitanici su podijeljeni u dvije gotovo jednake skupine. S jedne strane, pozitivan i tolerantan stav prema odluci prijateljice ili prijatelja o odlasku u samostan ima 45,7% ispitanika: trećina odgovara kako bi im bilo drago i podržali bi odluku, a 13% je onih kojima bi također bilo drago, ali bi se suzdržali od podrške. S druge strane, spomenuta odluka ne bi bila draga za njih 44,9%: pritom četvrtina anketiranih (27,2%) ne bi pokušali odgovoriti prijateljicu ili prijatelja od takvog životnog izbora, dok bi ostali to pokušali (18%).

Tablica 2. *Kada bi tvoj prijatelj ili prijateljica, koji/koja to nikada prije nije spominjao/la, odlučio/la otići u samostan, kako bi ti reagirao/la? (odaberi jednu do najviše tri tvrdnje s kojima se najviše slažeš)*

OPIS REAKCIJE	%
1. Zabrinuo bih se za njegovo psihičko zdravlje	3,9
2. Osjetio bih prijezir	0,0
3. Smijao bih se	2,6
4. Šokiranost, zaprepaštenje	7,1
5. Naljutio bih se i poželio da mi to više nikada ne spomene	0,8
6. Razočarao bih se u njega	0,3
7. Od tada mi više ne bi odgovarao kao prijatelj	0,0
8. Sažalio bih se	1,2
9. Omalovažavao bih odluku, odnosno iznosio bih razloge protiv nje, s ciljem da od toga odustane	0,8
10. Začudio bih se	13,3

11. Sjetio bih se svih loših stvari vezanih uz redovnice i redovnike	0,8
12. Smatrao bih da se povlači, jer se boji suočiti s "pravim" životnim problemima	3,4
13. Pomislio bih da je pre naglo s takvom odlukom (da nije dobro promišljena)	4,9
14. Pomislio bih da to nije "za njega" (prije ili kasnije to će samostalno uvidjeti, a bolje što prije)	2,0
15. Ne bi mi se sviđjelo što "gubim" prijateljicu ili prijatelja	3,2
16. Ne bi mi se sviđjelo, jer ne mogu zamisliti da je to nečija sreća	0,9
17. Zabrinuo bih se za njegovu budućnost, da "neće od njega biti ništa"	0,6
18. Ne bih povjerovao	1,8
19. Pomolio bih se da mu Bog pomogne odustati, ako to nije dobra odluka	0,9
20. Ispitao bih je li to samo trenutačan hir, koji će proći	4,5
21. Vrijeme će pokazati je li ta odluka uistinu bila dobra	3,4
22. To je nečija privatna stvar i u to se ne želim miješati	5,1
23. Nemoguće je u ovim godinama napraviti takav odabir, kada još nismo zakoračili u život	3,4
24. Najprije bih želio saznati više o razlozima odluke i jesu li ti razlozi valjani	3,7
25. Trebam vidjeti je li ta odluka čvrsta i je li osoba sigurna u njezinu ispravnost: ako jest, podržao bih je	5,1
26. Ako je povučeniya osoba i sklona pomaganju drugima, podržao bih odluku	0,8
27. Bio bih sretan	2,5
28. Bili bismo i dalje prijatelji: to ne bi promijenilo naš odnos	9,2
29. Pomogao bih u odluci (prikupljanje informacija, upoznavanje s osobama koje bi mogle pomoći i sl.)	1,7
30. Bio bi mi još draži kao prijatelj i još bih ga više cijenio	0,9
31. Sjetio bih se svih dobrih stvari s redovnicama i redovnicima	0,3
32. Bio bih zadivljen, jer to mogu samo jake i hrabre osobe	3,9
33. Pomislio bih da prijateljici ili prijatelju možda baš to treba i da će mu koristiti	0,5
34. Pomolio bih se da prijateljici ili prijatelju Bog pomogne ustrajati u takvoj odluci i načinu života	6,0
35. Kazao bih da prijateljicu ili prijatelja taj poziv može učiniti sveticom ili svecem i neka samo ustraje	0,5
36. Poželio bih i ja krenuti tim putem	0,2
UKUPNO:	100%

NAPOMENE – Navedeni postotci ne predstavljaju udjele od broja ispitanika (njih 254), već udjele od ukupnog broja popunjenih višestrukih odgovora (N=649), osim otvorenih odgovora.⁹ Masnim slovima je istaknuto osam najčešćih odgovora, zastupljenih iznad 4% (redni br.: 4., 10., 13., 20., 22., 25., 28. i 34.).

Četiri najčešće reakcije su:

- čuđenje (13,3%);
- prihvaćanje, pri čemu se ne bi promijenio bliski, prijateljski odnos (9,2%);
- reakcija nalik čuđenju, ali intenzivnija: “Šokiranost i zaprepaštenje” (7,1%);
- reakcija potpore, koja je u vjerničkom duhu: “Pomolio bih se da prijateljici ili prijatelju Bog pomogne ustrajati u takvoj odluci i načinu života” (6,0%).

Ako se “negativnim” reakcijama označe one od rednog broja 1. do rednog broja 19. (tablica 2), a “pozitivnima” od rednog broja 25. do 36., tada proizlazi da je “negativnih” reakcija više nego “pozitivnih” (48,5% nasuprot 31,6%). No, ako se od izjavljenih suprotstavljajućih reakcija izuzmu one povezane s (početnom) iznenađenošću – čuđenje (13,3%) i/ili ‘šokiranost’ (7,1%), te nevjerica (1,8%) – tada je njihov ukupan broj podjednak broju reakcija prihvaćanja, odnosno potpore.

2. OSOBNi SUSRETI S POSVEĆENIM OSOBAMA – OBRAĆANJE ZA POMOĆ, DOSADAŠNJA ISKUSTVA I NJIHOV SAMOOPAŽENI UTJECAJ

Tablica 3. *Ako si se obraćao/la za pomoć (savjet i razgovor) o nekom svom problemu časnoj sestri ili svećeniku/redovniku, koliko je to često bilo?*

Obraćanje za pomoć	Časnoj sestri (N=227)	Svećeniku/redovniku (N=225)
1. Nikada	78,9%	72,9%
2. Samo jednom	10,6%	11,1%
3. Više puta	10,1%	12,9%
4. Često	0,4%	3,1%

⁹ Ukupno 245 anketiranih dalo je zatvoreni odgovor. Najviše njih, 189 (77,1%), zaokružilo je maksimalan broj odgovora (tri); dva odgovora odabralo je 26 ispitanika (10,6%), a jedan njih 30 (12,3%). Na otvoreni odgovor (br. 37: „nešto drugo“) odgovorilo ih je sedam (vidjeti „Priloge“).

Većina se ispitanih nikada nisu obraćali za pomoć posvećenim osobama: u prosjeku, takvih je više od tri četvrtine (tablica 3). Među onima koji su se obraćali (ukupno ih je 21,1%, odnosno 27,1%), podjednako je onih koji su to učinili samo jednom i koji su to činili više puta, dok je neznatan dio često tražio savjet i razgovor. Vidljivo je kako su se nešto više obraćali svećeniku ili redovniku nego časnim sestrama.

U odgovorima na pitanje “*U načelu, bi li se obratio časnoj sestri za pomoć?*” promatrani uzorak je podijeljen. Najčešći odgovor je da bi pomoć zatražili samo zbog vrlo teškog problema (39%), dok bi četvrtina to učinila čak i kada ne bi imali teški problem (24,3%). Nasuprot ovim skupinama, koje su otvorene za moguće traženje pomoći od časnih sestara, nešto više od trećine anketiranih to ne bi nikada učinilo (36,7%).

Tablica 4. *Jesu li tvoja dosadašnja iskustva s redovnicama i redovnicima pozitivna ili negativna?* (učestalost i postotci)

Dosadašnja iskustva	S redovnicama		S redovnicima			
		%	%	%	%	
1. Nisam imao/la kontakata	74	29,1		87	34,3	
2. Vrlo negativna	3	1,2	(1,7)	2	0,8	(1,3)
3. Uglavnom negativna	8	3,1	(4,7)	6	2,4	(3,8)
4. Ni pozitivna, ni negativna	48	18,9	(27,9)	41	16,1	(26,3)
5. Uglavnom pozitivna	89	35,0	(51,7)	82	32,3	(52,6)
6. Vrlo pozitivna	24	9,4	(14,0)	25	9,8	(16,0)
7. Bez odgovora	8	3,1		11	4,3	
UKUPNO	254	100	(100)	254	100	(100)

Napomena: u zagradama su udjeli od broja samo onih ispitanika koji su dali odgovor i koji su imali kontakte (s redovnicama N=172; s redovnicima N=156).

Na općim ocjenama iskustava s redovničkim osobama (tablica 4)¹⁰ nađeno je:

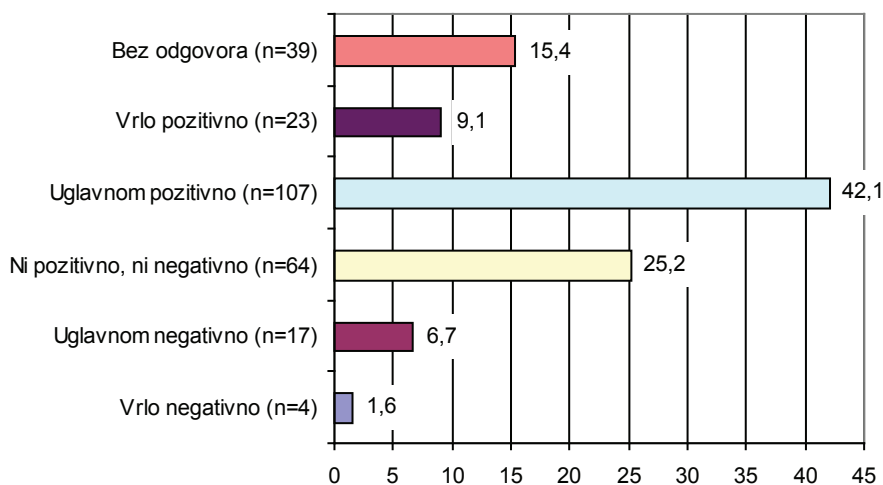
- oko trećine punoljetnih srednjoškolaca nije imalo kontakte s posvećenim osobama;
- iskustva onih koji su imali kontakte vrlo rijetko su bila negativna;
- u cijelom uzorku je iznad 40% onih koji su ove kontakte ocijenili “uglavnom” ili “vrlo” pozitivnima, te ih je više nego dvostruko u odnosu na one koji su se neutralno izjasnili;
- bodujući njihova iskustva od 1 (“vrlo negativna”) do 5 (“vrlo

¹⁰ Ova dva pitanja su posljednja u upitniku.

pozitivna”), nalazi se da je prosječna ocjena približno umjereno pozitivna (s redovnicama: $as=3,72$ $sd=0,83$; s redovnicima: $as=3,78$ $sd=0,81$).

Nešto drugačije je pitanje o općoj procjeni utjecaja ovakvih susreta na sebe.

Grafikon 2. *Kako su na tebe utjecali susreti s časnim sestrama?* (u postocima, od $N=254$).

Većina izjavljuje da su susreti s časnim sestrama utjecali na njih “uglavnom” ili “vrlo” pozitivno (u cijelom uzorku afirmativno je odgovorilo više od polovine ili 51,2%) (grafikon 2).¹¹ Upola manje ispitanika, tj. svaki četvrti, odgovara neutralno ocjenjujući ove utjecaje, “ni pozitivnima ni negativnima”. Najmanje anketiranih ocijenilo je susrete s časnim sestrama “uglavnom negativno” ili “vrlo negativno” (8,3%).

Posredno nakon upita o općem utjecaju susreta s redovnicama, ispitivani su specifični utjecaji na osam područja, i to samo kod onih ispitanika koji su te susrete imali.

¹¹ Od onih koji su dali odgovor ($N=215$), pozitivnih je iskaza 60,5% (“vrlo pozitivno” 10,7; “uglavnom pozitivno” 49,8), neutralnih 29,8%, a negativnih 9,8% (“uglavnom negativno” 7,9; “vrlo negativno” 1,9). Uz bodovanje od 1 (“vrlo negativno”) do 5 (“vrlo pozitivno”), prosječna ocjena iznosi 3,60 ($sd=0,85$).

Tablica 5. *Ako si imao/la susrete s časnim sestrama, kako su oni utjecali na sljedeće aspekte tvog života:*

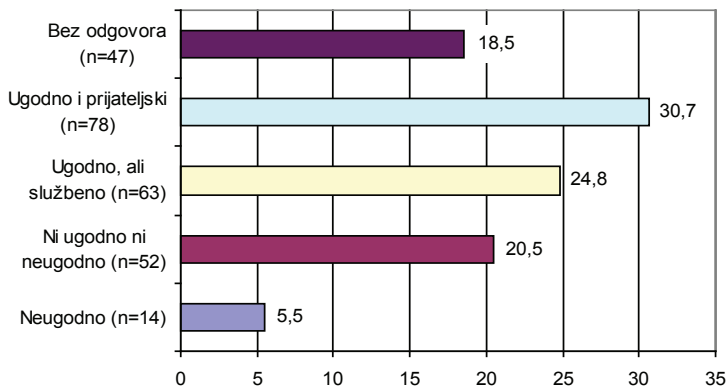
Aspekti života	Broj ispitanika	(1) Vrlo negativno (%)	(2) Donekle negativno (%)	(3) Neutralan odgovor ¹² (%)	(4) Donekle pozitivno (%)	(5) Jako pozitivno (%)	as	sd
1. Pomaganje u rješavanju osobnih moralnih dvojbi i privatnih poteškoća (razlučivanje "dobrog" i "lošeg" u posebnim životnim situacijama)	171	1,8	2,9	43,9	43,9	7,6	3,53	0,754
2. Bolje spoznavanje meni važnih vjerskih istina	170	0,6	3,5	35,9	50,0	10,0	3,65	0,732
3. Pomaganje da budem bolji prema članovima obitelji i prijateljima	170	1,2	0,6	42,9	44,1	11,2	3,64	0,735
4. Pomaganje da toleriram i prihvaćam ljude koji se razlikuju od mene (osobe druge nacionalnosti ili vjere, nevjernike i sl.)	172	0,6	4,1	43,0	41,3	11,0	3,58	0,764
5. Da budem manje sebičan, svadljiv, nasilan, zlonamjeren i sl.	171	1,8	1,8	46,8	39,8	9,9	3,54	0,769
6. Jačanje razboritosti, umjerenosti, pravednosti i jakosti, kao kreposti vjere	170	1,2	2,4	50,0	38,2	8,2	3,50	0,732
7. Stvaranje opće slike o časnim sestrama, o crkvenoj službi i Crkvi	168	1,8	7,1	37,5	39,9	13,7	3,57	0,880
8. Utjecaj na snaženje vjere i vjerničkog života općenito (bolji odnos s Bogom, veće prihvaćanje kršćanskih vjerovanja i uputa o ponašanju vjernika)	168	0,6	3,6	41,7	39,9	14,3	3,64	0,792

Ispitanici uglavnom daju neutralnu (3 boda) ili umjereno pozitivnu ocjenu (4 boda) o utjecaju susreta s časnim sestrama na osam aspekata njihova života: prosječno 42,7% odgovora spada pod kategoriju “neutralno”, a 42,1% pod “donekle pozitivno” (tablica 5). Prosječne ocjene ispitanika vrlo malo variraju kroz različite aspekte života: u rasponu su od 3,50 do 3,65. Time su ovi samoopaženi utjecaji gotovo na samoj granici između neutralnog i (umjereno) pozitivnog područja, uz blagu tendenciju prema pozitivnom smjeru.

Zamjećuju se tri aspekta njihova života na koja su susreti s redovnicama imali razmjerno najveći, pozitivno doživljeni utjecaj: *bolje spoznavanje osobno važnih vjerskih istina* (as = 3,65; sd = 0,732); *biti bolji prema članovima obitelji i prijateljima* (as = 3,64; sd = 0,735), te *snaženje vjere i vjerničkog života općenito* (as = 3,64; sd = 0,792).

Zastupljenost pozitivnih odgovora (“donekle” i “jako”) je u rasponu od 46,4% (“*Jačanje razboritosti, umjerenosti, pravednosti i jakosti, kao kreposti vjere*”) do 60% (“*Bolje spoznavanje meni važnih vjerskih istina*”). Zastupljenost negativnih odgovora je u rasponu od 1,8% do 8,9% (“*Stvaranje opće slike o časnim sestrama, o crkvenoj službi i Crkvi*”).

Grafikon 3. *Kako se osjećaš u društvu časnih sestara?* (u postotcima, od N=254).

¹² Neutralni odgovori su rekodiranjem združeni iz tri ponuđene opcije: 1. “Nisu utjecali jer me to nimalo ne zanima i nije mi važno”; 2. “Nisu utjecali jer smatram da sam samostalna osoba odnosno dobar vjernik”; i 3. “Nisu utjecali iako mi je ‘pomoć’ bila potrebna (č.s. nisu dovoljno osposobljene za to, ili nisu bile voljne pomoći ili je susreta s njima bilo premalo)”. Među njima najčešće se birala druga opcija, znatno rjeđe prva, a najrjeđe treća. Svim tim odgovorima pridjeljivana su 3 boda.

Prema grafikonu 3 susreti s redovnicama za većinu punoljetnih učenika su ugodni (za 56%).¹³ Najviše njih se u društvu časnih sestara osjeća ugodno i prijateljski (30,7%), a četvrtina ugodno iako službeno. Petina njih se tada osjeća “ni ugodno, ni neugodno”, dok je najmanje onih koji se osjećaju neugodno (5,5%).

3. MIŠLJENJA O ČASNIM SESTRAMA – SLIKA O REDOVNICAMA I NJIHOVU POLOŽAJU U DRUŠTVU

Tablica 6. *Kako doživljavaš časnu sestru? (moguće je zaokružiti najviše 4 odgovora).*

1. Kao prijateljicu	3,8%
2. Kao staromodnu osobu	1,8%
3. Kao učiteljicu	5,6%
4. Kao dosadnu osobu	1,3%
5. Kao moliteljicu	7,3%
6. Kao egoističnu osobu	0,5%
7. Kao mirotvorku	7,7%
8. Kao dvoličnu osobu	1,3%
9. Osobu koja se brine za stare i nemoćne	3,3%
10. Kao nesuosjećajnu osobu	0,2%
11. Kao osobu koja se brine za djecu	2,0%
12. Kao sugovornicu spremnu za razgovor	5,4%
13. Kao osobu koja je uvijek spremna pomoći	8,7%
14. Kao osobu nespemnu za razgovor	0,4%
15. Kao osobu koja se brine za bolesne	1,6%
16. Kao vjeroučiteljicu	10%
17. Kao zaštitnicu katoličke vjere	5,4%
18. Kao osobu koja živi na račun drugih	1,5%
19. Kao zaštitnicu hrvatstva	0,2%
20. Kao osobu koja pomaže potrebnima	3,8%
21. Kao osobu koja glumi „posvećenost“	1,3%
22. Kao osobu koja živi skromno (ne brine se o materijalnim dobrima)	6,5%
23. Kao osobu koja živi povučeno od svijeta	3,9%

¹³ Od onih koji su dali odgovor (N=207), ugodno se osjeća 68,1%, neutralno 25,1%, a neugodno 6,8%.

24. Kao osobu koja je posvetila život drugima	6,5%
25. Kao osobu koja "nije normalna" (ne živi kao drugi ljudi)	0,7%
26. Kao osobu koja se brine o svemu stvorenom	0,7%
27. Kao osobu koja promiče mir i ljubav	8,8%
UKUPNO:	100%

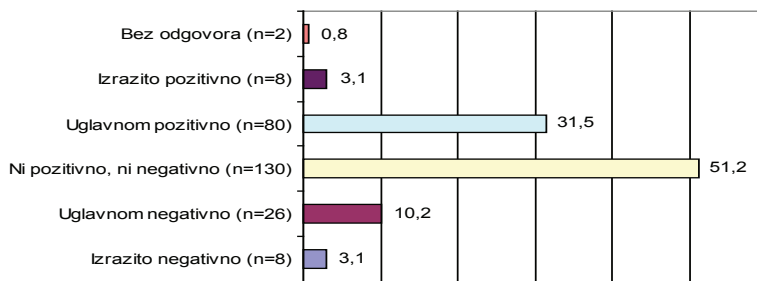
Napomena: prikazani su udjeli od ukupnog broja prikupljenih odgovora (N=922), osim onih otvorenih.¹⁴

Znatno više su zastupljena pozitivna viđenja časnih sestara nego ona negativna: nijedna od negativnih nije zastupljena više od 1,8% (tablica 6). Najviše je odgovora prema kojima punoljetni učenici časne sestre vide kao:

- vjeroučiteljice (10%);
- osobe koje promiču mir i ljubav (8,8%);
- osobe koje su uvijek spremne pomoći (8,7%);
- mirotvorke (7,7%) i moliteljice (7,3%);
- osobe koje žive skromno (6,5%);
- osobe koje su posvetile život drugima (6,5%).

Na pitanje "Misliš li da časne sestre radosno žive svoje zvanje?" dominira mišljenje da većina časnih sestara svoje zvanje žive radosno (57,7%). Trećina anketiranih pak smatra da su "zadovoljne" časne sestre u manjini (36%). Vrlo je rijetka ocjena da redovnice ne žive svoje zvanje s radošću (6,3%).

Grafikon 4. *Kako se o časnim sestrama danas govori u društvu?* (u postotcima, od N=254).

¹⁴ Najviše maturanata zaokružilo je četiri ponuđena odgovora (201 ispitanik ili 81,0%). Tri odgovora zaokružilo je 31 ispitanik (2,5%), dva 9 (3,7%), a jedan 7 (2,8%). Na otvorenu opciju ovoga pitanja odgovorilo je 15 ispitanika, među kojima se njih 10 izjasnilo na neutralan/relativizirajući način (vidjeti Priloge).

Više od polovice ispitanih (51,2% mišljenja je da se o časnim sestrama u Hrvatskoj govori “ni pozitivno, ni negativno” (grafikon 4). Slijede oni koji smatraju da se o časnim sestrama u javnom diskursu govori uglavnom pozitivno (gotovo trećina ili 31,5%), a znatno rjeđe se smjer tog diskursa vidi negativnim (ukupno 13,3%).

U odgovorima na pitanje “*Jesu li, prema tvome mišljenju, časne sestre dovoljno uključene u društveni život?*”, sudionici istraživanja su podijeljeni. Uglavnom misle da su ili sasvim dovoljno uključene u svjetovne aktivnosti (43,7%) ili da je njihova uključenost nedovoljna (39,8%). Da časne sestre uopće nisu uključene u aktivnosti izvan samostana smatra 7,9% zadarskih maturanata, a podjednako je zastupljeno i sasvim suprotno mišljenje – da su previše uključene (8,7%).

Tablica 7. *U koji aspekt društvenog života bi časne sestre trebale biti uključene? (moguće je zaokružiti najviše tri aspekta).*

1. Skrb o maloj djeci	11,9%
2. Nastava vjeronauka	18,8%
3. Pomoć samohranim majkama	7,6%
4. Pomoć ženama žrtvama nasilja	10,9%
5. Pomoć bolesnicima (kod kuće ili u bolnici)	11,6%
6. Zalaganje za mir i suživot među različitim narodima u Hrvatskoj	8,8%
7. Zalaganje za očuvanje okoliša (ekologija)	1,0%
8. Briga o starima i napuštenima	11,9%
9. Briga o siromašnima	17,5%
UKUPNO:	100,0%

Napomena: prikazani su udjeli od ukupnog broja dobivenih odgovora (N=714), bez onih otvorenih (N=9).

Najviše anketiranih smatra da se redovnice trebaju uključiti u nastavu vjeronauka i brigu o siromašnima (na prvo se odnose 134 odgovora, a na drugo 125 – što predstavlja udjele 52,8% i 49,2% od 254 ispitanika). Prema važnosti potom slijede briga o starima i napuštenima te skrb o maloj djeci, a izdvaja se i pomoć bolesnicima i ženama žrtvama nasilja (tablica 7).

Rasprava

Odnos prema posvećenom životu. – Većina maturanata u Zadru nije dobro upoznata sa životom časnih sestara, redovnika i svećenika, te je velikoj većini njih duhovno zvanje nezanimljivo ili su prema njemu ravnodušni, što je i očekivano s obzirom na vrijeme u kojemu živimo i dominantne društvene vrijednosti. K tome, redovnička i svećenička zvanja po sebi su takva da traže rijetki dar pojedinca (milost), ali i velika odricanja, čega su svjesni i mladi. Primjerice, učenici u Zagrebu (u dobi od 14 do 19 godina) su 1997. godine najčešće navodili četiri zapreke za izbor svećeničkog ili redovničkog zvanja. To su: “nužnost odricanja od mnogih stvari” (27,4%), “samoća povezana sa stilom svećeničkog života” (18,8%), “to je odluka koja veže za cijeli život” (17,3%), te “danas postoje različite mogućnosti kako se može služiti i angažirati u Crkvi” (11,7%); a tek na petome mjestu po učestalosti je “odricanje od braka” (8,1%) (Mandarić, 2000:138).

U općenitim reakcijama ispitanika na slučaj da njihov(a) prijatelj(ica) odluči izabrati posvećeni život kao svoj poziv, vidljiva je podjela u zastupljenosti prihvaćanja i neprihvaćanja. Slično vrijedi i za konkretne anticipirane – kognitivne, emocionalne i ponašajne – reakcije ispitanika, gdje one “negativne” dominiraju samo ako im se priključe reakcije povezane s iznenađenošću: čuđenje, “šok” i nevjerica. Nalaz da su čuđenje i “šokiranost” prva i treća od najčešće biranih mogućnosti nije neočekivan uzmu li se u obzir dvije činjenice. Prvo, izbor crkvenog zvanja po sebi je vrlo neobičan i rijedak u društvu, te podrazumijeva znatno drugačiji način života nego što je to kod velike većine u društvu. Uz to, pitanje se odnosi na reakciju prema bliskoj osobi, i to onoj koja takvu moguću odluku nije ranije spominjala. S obzirom na ovu drugu činjenicu, moguće je i da, nakon početne i posve razumljive iznenađenosti, osoba potom ipak prihvati odluku prijatelja(ice) o odlasku u samostan. U budućem istraživanju mogu se samim pitanjem isključiti početne anticipirane reakcije iznenađenja, npr. može se pitati o osobnoj reakciji “nakon što prođe početna iznenađenost takvom odlukom prijatelja(ice)”.

Osobni susreti i iskustva s posvećenim osobama – Vrlo mali broj promatranih adolescenata obraćao se za pomoć posvećenim osobama, a suzdržanost prema obraćanju za pomoć redovnicama potvrđuje i nalaz da bi najveći broj ispitanika to učinio samo zbog vrlo teškog problema ili čak ni tada. Udjel od 27,1% onih koji su se barem jednom obraćali svećeniku ili redovniku, odgovara udjelu nađenom 2005. kod punoljetnih građana Hrvatske (Aračić i

Džinić, 2008: 231), gdje se njih 25,9% izjasnilo da se “povremeno” ili “redovito” obraćaju svećeniku zbog nekog problema.¹⁵ S druge strane, u pogledu obraćanja časnoj sestri, udjel ispitanika u našem istraživanju koji su to činili gotovo je dvostruko viši nego u spomenutom istraživanju (21,1% nasuprot 11,6%).¹⁶ Ova razlika je možda posljedica toga što je znatnom broju ispitanika u našem istraživanju bilo olakšano već i samo kontaktiranje s časnim sestrama (a time i obraćanje zbog nekog problema), ukoliko su one upravo u njihovoj školi ili razredima izvodile vjeronaučnu nastavu. U oba istraživanja nešto je više zastupljeno obraćanje redovniku ili svećeniku nego časnim sestrama. Tomu je razlog vjerojatno u činjenici da muški vjerski službenici obnašaju i župničke te ispovjedničke dužnosti, stoga je očekivano da vjernici najprije od njih zatraže savjet i razgovor. U budućem istraživanju može se ispitati koliko je često obraćanje za savjet i razgovor kroz samu ispovijed, a koliko izvan-liturgijski.

Rijetkost obraćanja muškim i ženskim vjerskim službenicima te nespремnost za traženje njihove pomoći, odnosno razgovora, može proizlaziti, između ostalog, iz nekih kritičkih stavova prema Crkvi u Hrvatskoj. Primjerice, u istraživanju iz 1997. godine u Zagrebu (Mandarić, 2000: 131-132) srednjoškolfci su istaknuli: moralno upitno ponašanje nekih njezinih službenika (svećenika), nedosljednost u življenju onoga što propovijedaju, moralno učenje koje nije prilagođeno današnjem čovjeku i miješanje Crkve u politiku. Uz to, naši ispitanici možda nemaju općenito naviku komunicirati s vjerskim službenicima, kao ni s drugim osobama koje im predstavljaju autoritet ili su izvan njihovog privatnog društvenog kruga. Neki od njih vjerojatno ne vide vjerske službenike

¹⁵ Rezultati istraživanja iz 2005. ukazuju da su se nešto češće svećeniku obraćali pripadnici starijih dobnih skupina, niže naobrazbe, religiozni, žene te stanovnici Dalmacije (Aračić i Džinić, 2008:231-234).

¹⁶ Može se očekivati da bi se u našem istraživanju pokazali nešto niži udjeli onih koji su se obraćali vjerskim službenicima (a viši udjeli onih koji se nisu obraćali ‘nikada’) u slučaju da su formulacija pitanja i ponuđene opcije bile jednake onima u spomenutom, ranijem istraživanju. Pitanje koje smo postavili odnosi se na javljanje nekog ponašanja u neodređeno dugom razdoblju u prošlosti (iako se ispitanik možda i ne sjeća svog vrlo davnog ponašanja ili će takvo zanemariti), dok se u drugom istraživanju odnosilo na nečije *uobičajeno* ponašanje (kakvo se javljalo u novijem i užem razdoblju nečijeg života). Pored toga, ako se uz opciju “nikada” ponudi opcija “povremeno”, koja zamjenjuje kategorije “jednom” i “više puta”, tada se može očekivati djelomični “odljev” ispitanika iz kategorije “jednom” u kategoriju “nikada”. Naime, dio ispitanika koji bi inače odabrali opciju “jednom” (kao onu koja predstavlja njihov najtočniji odgovor), tada neće odabrati ponuđeni odgovor “povremeno”, već odgovor “nikada”.

dovoljno kompetentnima za pružanje pomoći kakva bi mladima bila potrebna, ili drže da im više mogu pomoći druge, njima socijalno bliže osobe – s kojima se bolje poznaju i koje su im dostupnije za razgovor – ponajprije vršnjaci ili članovi obitelji.¹⁷ Neki od njih vjerojatno smatraju da vjerski službenici ne mogu dovoljno dobro razumjeti njihove probleme (vidjeti nalaze među punoljetnim građanima, npr. kod Črpić, Kušar i Kuzmičić, 1999: 501). Također, moguće je i da znatnom broju njih više odgovara sam *način* na koji im u problemima pomažu laičke, manje religiozne i crkvene osobe.

Usprkos tome, uočljivo je kako su dosadašnja iskustva zadarskih maturanata koji su kontaktirali s posvećenim osobama, općenito bila pozitivna, dok su negativna iskustva vrlo rijetka. Rezultati ukazuju da utjecaj koji su na njih u susretima imale časne sestre, većina smatra općenito pozitivnim. Konkretno, čini se kako su časne sestre u susretima najviše pridonijele vjerskim spoznajama ispitanika, ali – u podjednakoj mjeri – i rastu općenito u vjeri i vjerničkom životu, te njihovom moralno ispravnijem odnosu prema bliskim osobama (članovima obitelji i prijateljima). Istaknuti samoopaženi utjecaj na osobno vjersko spoznavanje je i očekivan, budući da je upravo to postavljeno kao glavna funkcija vjeronaučne nastave koju izvode i redovnice. Ipak, rezultati na pojedinačnim ispitivanim aspektima, u cjelini, manje jasno ukazuju na pozitivne doživljene utjecaje nego što se to pokazuje na prethodnoj mjeri općeg utjecaja časnih sestara, a još manje jasno nego na općim ocjenama iskustava sa zaredenim osobama, muškim ili ženskim. Naime, razlika u razmjernom broju neutralnih i pozitivnih odgovora vidljivo je manja (neutralnih je više, a pozitivnih manje) kod ocijenjenih utjecaja na pojedinačne aspekte nego kod ostale dvije spomenute mjere.¹⁸ Mogući razlog tome je da su ispitanici na ovoj mjeri manje davali pozitivno

¹⁷ Na to ukazuju i nalazi dobiveni 2005. među punoljetnima (Aračić i Džinić, 2008). Građani u najvećem broju smatraju kako svećenici mogu pomoći u slučaju: *religioznih kriza i sumnji* (to je istaknulo njih 62%, no i ovaj udjel je manji od očekivanog), *kada se javi razmišljanje o smrti* (52%) ili *teška bolest* (49%); a zatim *u pogledu smisla života* (42%) i *usamljenosti* (37%). Na ostalim područjima kompetentnima ih drži tek 3% (u seksualnim problemima) do 27% građana (problemi alkohola i droge). Nadalje, kada imaju probleme, najviše se obraćaju bračnom partneru, potom članu obitelji te prijatelju ili prijateljici.

¹⁸ Ovdje valja razmotriti samo ispitanike koji su dali odgovor i koji su imali susrete sa zaredenim osobama. U općim ocjenama iskustava sa zaredenim osobama neutralno je 27,1%, a pozitivno 67,1% (as=3,75). U općoj ocjeni utjecaja susreta s časnim sestrama neutralno je 29,8%, a pozitivno 60,5% (as=3,60). U ocjenama utjecaja ovih susreta na pojedine aspekte neutralno je 36-50% (prosječno 42,7%), a pozitivno 46-60% (prosječno 52,9%) (as=3,50 do 3,65).

pristrane odgovore, na što su bili ohrabreni ponuđenim biranjem između tri neutralne opcije u kojima su iskazi (da susreti s časnim sestrama na njih) "nisu utjecali..." dodatnim objašnjenjem učinjeni subjektivno opravdanim i prihvatljivim (vidjeti bilješku 12 u članku).

Mišljenja o časnim sestrama i njihovu položaju u društvu – Sukladno pretežnom izjašnjavanju o pozitivnim, osobno korisnim i ugodnim iskustvima, proizašlima iz susreta s časnim sestrama, rezultati također ukazuju da maturanti u najvećem broju pozitivno *percipiraju* redovnice. Ponajprije ih vide kao vjeroučiteljice, promicateljice mira i ljubavi te kao osobe koje pomažu drugima. Pridoda li se tome nalaz prema kojemu većina ispitanika smatra da redovnice svoje zvanje žive s radošću, proizlazi zaključak da ih oni pretežno doživljavaju kao pozitivne i otvorene osobe koje ispunjavaju glavne zadaće svoje karizme i koje su zadovoljne svojim životnim izborom.

Ispitanici pretežno smatraju da se u hrvatskom društvu o redovnicama govori neutralno ("ni dobro, ni loše"), no znatan je i dio onih koji ovaj javni diskurs vide kao afirmativan. K tome, podijeljeni su kad je u pitanju razina prisutnosti časnih sestara u izvansamostanskim društvenim aktivnostima: jedni smatraju da su sasvim dovoljno, a drugi da su nedovoljno uključene. Mišljenja su, ponajprije, da bi redovnice u društvenom životu trebale sudjelovati kroz izvođenje vjeronaučne nastave i brigu o siromašnima (kao jednu od tri najvažnije uloge, prvu je istaknulo 53%, a drugu 49% ispitanika). Premda bi netko mogao očekivati da učenici uz časne sestre najviše vežu vjeronaučnu djelatnost, evidentno je da zadarski maturanti smatraju ulogu redovnica u pomaganju najugroženijim skupinama podjednako potrebnom te važnom kao i njihovu vjeronaučnu ulogu. U već navođenom zagrebačkom istraživanju pokazalo se da svaki četvrti učenik najviše očekuje od Katoličke crkve da se zauzima za socijalno ugroženog čovjeka (Mandarić, 2000:125).¹⁹ Dakle, u oba primjera vidi se da mladi smatraju kako je socijalna uloga Crkve u društvu jedan od najvažnijih segmenata njezina poslanja.

¹⁹ Na tom istom pitanju je 30,6% učenika, kao najvažniju od navedenih uloga Crkve, odabralo ulogu "da tumači i brani kršćanska moralno-etička načela", a njih 24,2% ulogu "da naviješta Isusa Krista". Nadalje, 66% učenika drži da se svaki *deklarirani vjernik* treba "zauzimati za siromašne", 80% da treba "promicati opće dobro", a 86% da treba "pomagati ljudima u nevolji" (Mandarić, 2000:436).

Česta slika o redovnicama kao osobama koje su, između ostalog, uvijek spremne pomoći i koje su posvetile život drugima,²⁰ upućuje i na mogućnost da današnji maturanti potraže pomoć od časnih sestara barem u budućnosti, kada se nađu u životnim poteškoćama većim ili drugačijim od onih s kojima se susreću sada, na početku samostalnoga života. Naravno, to vrijedi pod uvjetom da smatraju kako su časne sestre ne samo spremne nego i sposobne pomoći im. Općenito, njihovo kasnije obraćanje vjerskim službenicima ovisit će prije svega o tome hoće li se održati njihova – pretežno pozitivna – sadašnja slika o posvećenim osobama, te njihova osobna institucionalna religioznost, koja je s tom slikom povezana (vidjeti o nedavno opaženom padu društvenog povjerenja u Crkvu kod: Baloban, Hobljaj i Crnić, 2010; Črpić i Zrinščak, 2010).

UMJESTO ZAKLJUČKA

U ranijem radu (Dragun 2010a) nađeno je da uzorak, koji je i ovdje promatran, obuhvaća mlade koji su u većini odrasli i žive u gradu, uz značajan udio maturanata koji žive u ruralnim područjima i u grad dolaze na školovanje. Većinom žive s roditeljima, životni standard ocjenjuju prosječnim i sličan ostalim obiteljima. Gotovo bez iznimke su hrvatske nacionalnosti i katoličke vjeroispovijesti.

S obzirom na prvi rezultat našeg istraživanja, može se ustvrditi kako postoji velik prostor za upoznavanje adolescenata s konceptom posvećenoga života. Nalaz da trećina ispitanih nije uopće imala kontakte s posvećenim osobama te da svaki četvrti osjeća službenost u društvu redovnica, ukazuje da bi međusobnih susreta trebalo biti više, osobito takvih koje obilježavaju prikladna opuštenost i neposrednost. U cjelini, rezultati ukazuju da adolescenti u načelu imaju pozitivan i "otvoren" odnos prema onima koji su svoj život posvetili Bogu i bližnjima. Na Crkvi, kleru i redovništvu ostaje zadaća da iskoriste opisani potencijal i prihvate "pruženu ruku". Očekivana uloga da redovnice i druge posvećene osobe pomažu ugroženima, osobito je potrebna danas,

²⁰ Odgovor o časnoj sestri kao osobi koja je posvetila život drugima, jedan je od sedam najčešćih odgovora: dalo ga je 60 ispitanika (23,6% od N=254). Premda ženski i muški crkveni službenici imaju istu opću ulogu posvećenja drugim ljudima i Bogu, vjerojatno je navedena predodžba (osobito u značenju *žrtvovanja* za druge) jedna od onih koje su više zastupljene spram redovnica, kao odraz rodno različitih svakodnevnih zadaća koje u Crkvi obavljaju posvećene osobe.

u suvremenom hrvatskom društvu, u kojem je nedavno opažen opći pad solidarnosti (Baloban, Črpić i Štengl, 2010: 563-596). Ovakvim vlastitim primjerom časne sestre, kao i ostali vjerski službenici, mogli bi animirati mlade i starije na veću solidarnost. Nalaz da maturanti imaju pretežno pozitivnu sliku i pozitivna iskustva s redovnicama, ukazuje da je većina mladih ispitanika otvorena, između ostaloga, i za ovakva pozitivna nadahnuća i usmjeravanja koja potječu od vjerskih službenika.

Iznimno je važno da posvećene osobe svojim primjerom pokazuju mladima kako je moguće biti čovjek na drugačiji način od onoga koji nameću egoizam i nepravde suvremenog svijeta. Oni trebaju biti evanđeoska alternativa za mlade i boriti se zajedno s njima protiv modernih *ribara duša*, odvrćati ih od logike egoističnoga interesa i usmjeriti njegovanju ljubavi prema sebi i bližnjima. Istinski življena vjera posvećenih osoba trebala bi biti svjetlo na životnom putu svakoga mladog čovjeka.

Prilozi: prikaz otvorenih odgovora na tri pitanja

Positivni odgovori na postavljene opcije kod sva tri pitanja su označeni znakom plus (+), neutralni ili relativizirajući nulom (0), a negativni minusom (-).

“Kada bi tvoj prijatelj ili prijateljica, koji/koja to nikada prije nije spominjao/la, odlučio/la otići u samostan kako bi ti reagirao/la?”:

1. Zato jer mi je bliska osoba i ako bi se zaredila, drugačije bih ju doživljavala. (-)²¹

2. Ne znam kako bih reagirala, bilo bi mi drago, njena odluka ne moja. (+)

3. Njezin poziv u kojem bi imala moju podršku i to ne bi narušilo naš odnos. (+)

4. Pokazala joj nedostatke takve odluke npr. obiteljski život, djeca te ukazala na nedostatke same katoličke vjere, sve u svemu poštivala bih njenu/njegovu odluku. (-)

5. Smetalo bi me što ćemo se manje družiti ali bih je podržala. (+)

6. Tko voli nek izvoli. (0)

7. To je u potpunosti njezina odluka. (0)

²¹ Ispitanik se referira na alternativu br. 13: “Pomislio bih da se zaletio s takvom odlukom (da nije dobro promišljena)” (vidjeti tablicu 2).

“Kako doživljavaš časnu sestru?”:

1. Ne doživljavam je uopće. (0)
2. Batman. (-)
3. Drugom majkom. (+)
4. Ima ih različitih (što se tiče ponašanja). (0)
5. Kao i svaku drugu osobu. (0)
6. Kao osobu koja se posvetila Bogu. (+)
7. Kao što svi ljudi nisu isti, tako nisu ni sve časne sestre. (0)
8. Kao svaku drugu osobu. (0)
9. Loša iskustva s časnama. (-)
10. Ne doživljavam je. (0)
11. Ne razmišljam o tome. (0)
12. Obična žena. (0)
13. Neke su dobre, neke su loše. (0)
14. Suzdržanu osobu. (-)
15. Svaka je valjda drugačija!!! (0)

“U kojem aspektu društvenog života bi časne sestre trebale biti uključene?”:

1. Č. s. su danas zaposlene na raznim mjestima, a većina tu navedenog je točna. (+)
2. U sve u što su uključeni mladi ljudi. (+)
3. Mislim da bi trebale biti u sve ovo uključene, sve one u nešto. (+)
4. Nemam pojma, ne razmišljam o tome. (0)
5. Obiteljski život. (+)
6. Pomoć onima kojima je potrebno. (+)
7. Razgovori o općenitim temama. (+)
8. Skrb o župi i župljanima, zbor, nekakvi susreti. (+)
9. Surfanje internetom. (-)

Literatura

- Aračić, P., Džinić, I., (2008) *Poželjni sugovornici u životnim pitanjima i teškoćama*, u: Ante Čovo, Dijana Mihalj (ur.) *Muško i žensko stvori ih*. Split: Franjevački institut za kulturu mira (str. 217-241).
- Baloban, S., Črpić, G., Štengl, I., (2010) *Desolidarizacija hrvatskog društva*, u: Bogoslovska smotra 80(2): 563-596.
- Baloban, S. Hobljaj, S., Crnić, D., (2010) *Određeni aspekti crkvenosti u Hrvatskoj – rezultati i prosudbe istraživanja*, u: Bogoslovska smotra 80(2): 527-561.
- Bateljja, J., (2008) *Animacija crkvenih poziva u vjeronaučnim udžbenicima za osnovne i srednje škole u Hrvatskoj*, u: *Crkva u svijetu* 43(3): 368-396.

- Črpić, G., Kušar, S., Kuzmičić, N. (1999) *Aspekti viđenja katoličkih svećenika iz perspektive građana Hrvatske*, u: Bogoslovska smotra 69(4):493-517.
- Črpić, G., Zrinščak, S., (2010) *Dinamičnost u stabilnosti: religioznost u Hrvatskoj 1999. i 2008. godine*, u: Društvena istraživanja 19(1-2):3-27.
- Dragun, A., (2010a) *Slobodno vrijeme i vrijednosti maturanata u Zadru*, neobjavljeni članak.
- Dragun, A., (2010b) *Religioznost maturanata u Zadru*, neobjavljeni članak.
- Ivan Pavao II., (1996) *Vita consecrata. Apostolska pobudnica o posvećenom životu i njegovu poslanju u Crkvi i svijetu*, Zagreb: Kršćanska sadašnjost.
- Mandarić, V., (2000) *Religiozni identitet zagrebačkih adolescenata*, Zagreb, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar i Katolički bogoslovni fakultet.
- Mandarić, V., (2009) *Mladi integrirani i(ili) marginalizirani*, Zagreb, Glas Koncila.
- Ninčević, M., (2009) *Duhovno vodstvo za adolescente u odabiru duhovnog poziva u naše vrijeme*, u: Obnovljeni život 64(1):101-116.
- Radcliffe, T., (2001) *Redovnici, jeste li sretni?* Zagreb, Dominikanska Naklada Istina.
- Stark, R. & Finke, R., (2000) *Catholic Religious Vocations. Decline and Revival*, u: Review of Religious Research 42(2):125-145.
- Szentmártoni, M., (2008) *Mladi su takvi kakvo je društvo odraslih*, u: Obnovljeni život 63(2):125-126.
- Voloder, A., (1990) *Uloga i mjesto redovnice u Crkvi*. URL: hrcak.srce.hr/file/58634 (17.05.2010.).
- URL: <http://www.redovnici.hr/index.php/site/redovi/> (07. 06. 2010.).

CONSECRATED LIFE AND NUNS FROM A YOUTH
PERSPECTIVE: AN EXAMPLE OF SECONDARY SCHOOL
LEAVERS IN ZADAR (CROATIA)

Summary

We present the survey results among 254 secondary school leavers in Zadar (Croatia). It was found that 18-year-olds were not well acquainted with the life of consecrated persons. For a great majority, Church vocations are not of their interest. In the case

where their friend unexpectedly decides to choose the monastic life, participants are divided regarding the acceptance of such a decision. A similar reaction was found in the analysis of specific anticipated reactions on such decisions. Very few of them turn to consecrated persons for help. They are mostly ready to turn to nuns for help, but primarily in the case of a "very hard problem". More than one-third would never turn to nuns for help. The experiences of school leavers who contacted the consecrated persons were in general positive, while the negative ones were very rare. Majority of them experienced the encounters with nuns as useful and pleasant. Nuns seemed to contribute the most to understanding the religious truths, as well as to personal growth in religious life and to better relations with close others. Also, the largest number of participants positively perceives the nuns: majority of them believe they live their vocation with joy, and most frequently see the nuns as catechism teachers, promoters of peace and love and as persons who help others. School leavers have divided opinions whether nuns are sufficiently involved in outside-monastery social activities, but they think such activities should primarily be catechism teaching and care for the poor.

One of the church official missions could be to acquaint the young people with the church vocations. Finding in the research that the youth have mostly affirmative image and experiences with the ordained persons, points to their openness to even greater acceptance of inspirations and guidelines for life, that comes from the church officials.

Key words: *adolescents, attitudes, consecrated life, spiritual vocations, nuns, church officials, pastoral care.*